АГРАРЛЫҚ НАРЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

ПРОБЛЕМЫ АГРОРЫНКА

МЕТОДОЛОГИЯ · АНАЛИЗ · ПРОГНОЗЫ · РЕКОМЕНДАЦИИ

№ 2 апрель - июнь

2016

Аграрлық нарық проблемалары

ТЕОРЕТИҚАЛЫҚ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ

1994 ж. қазан айында негізделген

Құрылтайшы - Қазақ АӨК-нің экономикасы және ауылдық аумақтарды дамыту ҒЗИ

Бас редактор
Ғ.Ә. ҚАЛИЕВ

Бас редактордың орынбасары
А.Б. МОЛДАШЕВ

Редакциялық-баспалау кеңесі
Ғ.Ү. ӘКІМБЕКОВА, Ш.Ү. ӘКІМБЕКОВА, В.В. ГРИГОРУК, Д.С. ЖАЙЫЛОВ (Қырғызстан), С.Т. ЖҰМАШЕВА, Г.А. НИКИТИНА, П.М. ПЕРШУКЕВИЧ (Россия), А.И. САБИРОВА, П.Т. САБЛУК (Украина), А.С. САЙГАНОВ (Беларусь), С.В. САЛАХОВ (Азербайджан), М.И. СИГАРЕВ, Ж.С. СҮНДЕТОВ, И.Г. УШАЧЕВ (Россия), А.П. ШПАК (Беларусь)

МАЗМҰНЫ

Аграрлық саясат: іс жүзіне асыру механизмі

А.Б. Молдашев, Г.А. Никитина
Қазақстандағы ет бағытындағы мал шаруашылығының экспорттық ресурстарын қалыптастыру проблемалары 7

Жасқайрат Сүндетұлы, А.С. Исмаилова, А.Ж. Нөкешева
Қазақстан Республикасы аграрлық секторын дамыту басымдықтары. 16

Д.А. Қалдияров, А.Е. Бедельбаева
Қазақстан агроөнеркәсіптік кешенін инновациялық дамытудың өзекті проблемалары 22

А.С. Бельгибаева
Қазақстан Республикасы аграрлық саласындағы интеграциялық процестердің даму үрдістері 28

А.И. Гиззатова, Ж.К. Ержанова, Б.К. Рахимгалиев
Батыс Қазақстан облысы мысалында еңбектің аумақ -салалық бөліну проблемалары 36

Г.К. Сапарова, М.А. Тлеужанова, А.Б. Учкампирова
Қазақстан аграрлық секторының экспорттық әлеуетін дамыту 44

М.О. Рыспекова
Қазақстан Республикасы өсімдік шаруашылығы саласының экспорттық әлеуетін бағалау 48

К.А. Ахметова, А.Ж. Тержанова
Қазақстан агроенеркәсіптік кешенін басқарудың кейбір аспектілері ... 56

А.Н. Омаркожаева, М.Д. Абикаева
Қазақстан Республикасындағы моноқалалардың тиімді жұмыс жасау проблемалары 61

С.К. Кунязова, Б.С. Қорабаев, Е.К. Кунязов
АӨК дамытудың инвестициялық аспектілері 65

Шаруашылық жүргізудің экономикалық механизмі

Н.А. Гумар, А.Р. Андосова
Агроөнеркәсіптік өндірісті дамытудағы банк секторының ролі 71

Ф.А. Шуленбаева, Г.К. Курманова, М.Х. Жанбусинова
Қазақстан ауыл шаруашылығындағы кәсіпкерлікті дамыту 76

А.К. Шарипов, В.Р. Бурнашева
Қазақстан Республикасы АӨК-ін мемлекеттік реттеудегі салық режимдері 82

З.А. Илимжанова, М.С. Орысбаева
Шаруа қожалықтарына мүлік салығын салу 89

Б. Зиябеков, А. Ажибаева
Сақтандыру – ауыл шаруашылығын тұрақты дамыту инструменті 96

М.А. Айтказина, А.Д. Каршалова
Ауыл шаруашылығы саласын мемлекеттік қолдауды бағалаудың тиімді әдістері 102

Л.Е. Белокопытова, Н. Р. Сучкова
Өңірдің АӨК-індегі нарықтық қатынастарға бау шаруашылығы ұйымдарын интеграциялау мен мамандандыруын тереңдетудің әсері.. 108

С.С.Ыдырыс, Г.Ғ.Шінет
Жұртшылық шаруашылықтарын дамыту проблемалары және оларды шешу жолдары 114

АЛМАТЫ сәуір – маусым / 2016

Редакция:
И.С. ТАИПОВА,
Ж.Ш. ШАРАҚЫМБАЕВ

Компьютерлік верстка:
Ж.С. ДОСУМОВА

Жаппай ақпараттандыру құралдарын тіркеу туралы Куәлік №1327. 24 мамыр 1994 ж.

Халықаралық тіркеу номері ISSN 1817 – 728X

Журнал Қазақстан Республикасы білім және ғылым саласындағы бақылау Комитетінің басылымдары Тізіміне қосылған

Журнал БД РИНЦ-ге қосылған. № 788-12/2015 шарты 01.12.2015ж.

Қайта баспалау кезінде редакцияның жазбаша келісімі, сондай-ақ цитат алу кезінде «Аграрлық нарық проблемалары» журналына бағыттама беру міндетті.

Редакция жарияланған мақалаларды басқа басылымдарда, соның ішінде электронды мәліметтер базасында да пайдалану құқығына ие.

Редакцияның және редакторлық кеңес мүшелерінің пікірлері жарияланым авторларының көзқарастарымен сәйкес келмеуі мүмкін.

Азық-түлік өнімдері рыногы

Р.Т. Дуламбаева, М.А. Саметеева
Қазақстанда экологиялық таза өнім өндіру 120
А.Ж. Касенова, С.А. Сагинова
Азық-түлік рыногын мемлекеттік реттеудің шетелдік тәжірибесі....... 125
А.А. Нұрғалиева, З.Ө. Иманбаева, Ғ.Е. Керімбек
Қазақстан Республикасы агроөнеркәсіптік кешені: қазіргі жағдайы және даму болашағы 129
А.М. Казамбаева, А.У. Султанов, М.Б. Султанова
Батыс Қазақстан облысында мал шаруашылығын дамыту 133

Кооперацияны дамыту, өндіріс құралдары рыногы

Maira Bauer, Saule Okutayeva
Қазақстанның Ақмола облысында ет кластерін қалыптастыру негізінде мал шаруашылығы саласының бәсекелестік қабілетін арттыру 140

Ауылдың әлеуметтік проблемалары

Г.А. Каминская, Ю.А. Хан
Өндірістік тәуекелдерді басқару ауылшаруашылық өндірісі қызметкерлерінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету факторы ретінде....... 147

Сөз жас ғалымдарға

М.Н. Казыбаева
Ауылшаруашылық өнімдерінің бәсекеге қабілетін арттырудағы баға белгілеу жүйесінің тиімділігі 157
Е.А. Ахмедьяров, А.Н. Джакупова
Қазақстан Республикасы АӨК-ін инновациялық дамытудың проблемалары мен бағыттары 164

Проблемы агрорынка

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Основан в октябре 1994 г.

Учредитель - Казахский НИИ экономики АПК и развития сельских территорий

Главный редактор
Г.А. КАЛИЕВ

Заместитель главного редактора
А.Б. МОЛДАШЕВ

Редакционно-издательский совет:
Г.У. АКИМБЕКОВА,
Ш.У. АКИМБЕКОВА,
В.В. ГРИГОРУК,
Д.С. ДЖАИЛОВ (Кыргызстан),
С.Т. ЖУМАШЕВА,
Г.А. НИКИТИНА,
П.М. ПЕРШУКЕВИЧ (Россия),
А.И. САБИРОВА,
П.Т. САБЛУК (Украина),
А.С. САЙГАНОВ (Беларусь),
С.В. САЛАХОВ (Азербайджан),
М.И. СИГАРЕВ,
Ж.С. СУНДЕТОВ,
И.Г. УШАЧЕВ (Россия),
А.П. ШПАК (Беларусь)

СОДЕРЖАНИЕ

Аграрная политика: механизм реализации

А.Б. Молдашев, Г.А. Никитина
Проблемы формирования экспортных ресурсов мясного животноводства в Казахстане 7

Жасқайрат Сүндетұлы, А.С. Исмаилова, А.Ж. Нөкешева
Приоритеты развития аграрного сектора Республики Казахстан 16

Д.А. Калдияров, А.Е. Беделбаева
Актуальные проблемы инновационного развития агропромышленного комплекса Казахстана 22

А.С. Бельгибаева
Тенденции развития интеграционных процессов в аграрной сфере Республики Казахстан 28

А.И. Гиззатова, Ж.К. Ержанова, Б.К. Рахимгалиев
Проблемы территориально-отраслевого разделения труда на примере Западно-Казахстанской области 36

Г.К. Сапарова, М.А. Тлеужанова, А.Б. Учкампирова
Развитие экспортного потенциала аграрного сектора Казахстана 44

М.О. Рыспекова
Оценка экспортного потенциала отрасли растениеводства Республики Казахстан........ 48

К.А. Ахметова, А.Ж. Тержанова
Некоторые аспекты управления агропромышленным комплексом Казахстана 56

А.Н. Омаркожаева, М.Д. Абикаева
Проблемы эффективного функционирования моногородов в Республике Казахстан 61

С.К. Кунязова, Б.С. Қорабаев, Е.К. Кунязов
Инвестиционные аспекты развития АПК 65

Экономический механизм хозяйствования

Н.А. Гумар, А.Р. Андосова
Роль банковского сектора в развитии агропромышленного производства 71

Ф.А. Шуленбаева, Г.К. Курманова, М.Х. Жанбусинова
Развитие предпринимательства в сельском хозяйстве Казахстана.... 76

А.К. Шарипов, В.Р. Бурнашева
Налоговые режимы в государственном регулировании АПК Республики Казахстан........ 82

З.А. Илимжанова, М.С. Орысбаева
Имущественное налогообложение крестьянских хозяйств 89

Б. Зиябеков, А. Ажибаева
Страхование – инструмент устойчивого развития сельского хозяйства 96

М.А. Айтказина, А.Д. Каршалова
Эффективные методы оценки государственной поддержки отраслей сельского хозяйства 102

Л.Е. Белокопытова, Н. Р. Сучкова
Влияние интеграции и углубления специализации садоводческих организаций на рыночные отношения в АПК региона 108

С.С.Ыдырыс, Г.Ғ.Шінет
Проблемы развития хозяйств населения и пути их решения........ 114

АЛМАТЫ апрель - июнь / 2016

Редакция:
И.С. ТАИПОВА,
Ж.Ш.ШАРАХИМБАЕВ

Компьютерная верстка:
Ж.С. ДОСУМОВА

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 1327 от 24 мая 1994 г.

Международный регистрационный номер ISSN 1817 – 728X

Журнал включен в Перечень изданий Комитета по контролю в сфере образования и науки Республики Казахстан

Журнал включен в БД РИНЦ. Договор № 788-12/2015 от 01.12.2015г.

Письменное согласие редакции при перепечатке, а также ссылки при цитировании на журнал «Проблемы агрорынка» обязательны.

Редакция сохраняет за собой право использовать опубликованные статьи в других изданиях, в том числе и электронных базах данных.

Мнение редакции и членов редсовета может не совпадать с точкой зрения авторов публикаций.

Рынок продовольственной продукции

Р.Т.Дуламбаева, М.А. Саметеева
Производство экологически чистой продукции в Казахстане 120
А.Ж. Касенова, С.А. Сагинова
Зарубежный опыт государственного регулирования продовольственного рынка 125
А.А. Нұрғалиева, З.Ө. Иманбаева, Ғ.Е. Керімбек
Агропромышленный комплекс Республики Казахстан: состояние и перспективы развития 129
А.М. Казамбаева, А.У. Султанов, М.Б. Султанова
Развитие животноводства в Западно-Казахстанской области............ 133

Развитие кооперации, рынок средств производства

Maira Bauer, Saule Okutayeva
Повышение конкурентоспособности отрасли животноводства на основе формирования мясного кластера в Акмолинской области Казахстана 140

Социальные проблемы села

Г.А. Каминская, Ю.А. Хан
Управление производственными рисками как Фактор обеспечения безопасности работников сельскохозяйственного производства......... 147

Слово молодым ученым

М.Н. Казыбаева
Эффективность системы ценообразования в повышении конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции 157
Е.А. Ахмедьяров, А.Н. Джакупова
Проблемы и направления инновационного развития АПК Республики Казахстан........ 164

Problems of AgriMarket

THEORETICAL AND SCIENTIFIC–PRACTICAL JOURNAL

Founded in October 1994,

Founder -
Kazakh Research Institute of Economy of AIC and rural development

Chief Editor
G.A. KALIYEV

Deputy Chief Editor
A.B. MOLDASHEV

Editorial-Publishing Board:
G.U. AKIMBEKOVA,
SH.U. AKIMBEKOVA,
V.V. GRIGORUK,
D.S. DZHAILOV
(Kyrgyzstan)
S.T. ZHUMASHEVA,
G.A. NIKITINA,
P.M. PERSHUKEVICH
(Russia)
A.I. SABIROVA,
P.T. SABLUK
(Ukraine),
A.S. SAIGANOV
(Belarus)
S.V. SALAKHOV
(Azerbaijan)
M.I. SIGAREV,
J.S. SUNDETOV,
I.G. USHACHEV
(Russia),
A.P. SHPAK
(Belarus)

CONTENT

Agricultural policy: mechanism of implementation

A.B. Moldashev, G.A. Nikitina
Issues of formation of meat livestock production export resources in Kazakhstan 7

Zhaskairat Sundetuly, A.S. Ismailova, A.Zh. Nokesheva
Agraricultural sector development priorities in the Republic of Kazakhstan........ 16

D.A. Kaldiyarov, A.E. Bedelbayeva
Relevant issues of innovative development of agri-industrial complex of Kazakhstan........ 22

A.S. Belgibayeva
Tendencies of integration process development in agricultural sphere of the Republic of Kazakhstan........ 28

A.I. Gizzatova, J.K. Yerzhanova, B.K. Rakhimgaliyev
Issues of territorial-sectoral labor division on the example of the West Kazakhstan region 36

G.K. Saparova, M.A. Tleuzhanova, A.B. Uchkampirova
Development of export potential of agricultural sector of Kazakhstan 44

M.O. Ryspekova
Evaluation of export potential of crop production sector of the Republic of Kazakhstan 48

K.A. Akhmetova, A.J. Terzhanova
Some aspects of management of agri-industrial complex of Kazakhstan 56

A.N. Omarkozhayeva, M.D. Abikayeva
Issues of efficient functioning of single-industry towns in the Republic of Kazakhstan 61

S.K. Kunyazova, B.S. Қorabayev, E.K. Kunyazov
Investment aspects of AIC development........ 65

The economic management mechanism

N.A. Gumar, A.R. Andosova
The role of banking sector in agricultural production development 71

F.A. Shulenbayeva, G.K. Kurmanova, M.Kh. Zhanbusinova
Development of entrepreneurship in agriculture of Kazakhstan 76

A.K. Sharipov, V.R. Burnasheva
Tax regimes in public regulation of AIC of the Republic of Kazakhstan.... 82

Z.A. Ilimzhanova, M.S. Orysbayeva
Property taxation of private farms 89

B. Ziyabekov, A. Azhibayeva,
Insurance - is a tool of sustainable agricultural development 96

M.A. Aytkazina, A.D. Karshalova
Effective methods of evaluation of public support for branches of agricultural sector........ 102

L.E. Belokopytova, N.R. Suchkova
The impact of integration and extended specialization of horticultural organizations on market relations in regional AIC 108

S.S.Ydyrys, G.G.Shinet
Problems of households' development and their solutions 114

АЛМАТУ april - june / 2016

Editorial office:
I.S. TAIPOVA,
ZH.SH.SHARAHIMBAEV

Layout:
ZH.S. DOSSUMOVA

Certificate of registration of mass media № 1327 from May 24, 1994

International registration number
ISSN 1817 – 728X

The journal is included in the List of publications of the Control Committee in the field of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

The journal is included into BD RINC. Agreement N 788-12/2015 from 01.12.2015

Written consent of editorial board at reprint, as well as references in citing of journal "Problems of AgriMarket" are mandatory.

The editorial office reserves the right to use published articles in other publications, including electronic databases.

Opinion of editorial office and members of editorial board may not coincide with points of views of the authors of publications.

Food products market

R.T. Dulambayeva, M.A. Sameteyeva
Production of environmentally friendly products in Kazakhstan.................. 120
A.Zh. Kassenova, S.A. Saginova
Foreign experience of public regulation of food market 125
A.A. Nurgaliyeva, Z.O. Imanbaeva, G.E. Kerimbek
Agri-industrial complex of the Republic of Kazakhstan: current state and prospects of development 129
A.M. Kazambayeva, A.U. Sultanov, M.B. Sultanova
The development of livestock production in West Kazakhstan region....... 133

Development of cooperation, production means market

Maira Bauer, Saule Okutayeva
Increase of competitiveness of livestock production branch based on establishing regional meat cluster in Akmola region in Kazakhstan 140

Social issues of the village

G.A. Kaminskaya, Y.A. Khan
Production risk management as a factor of safety of workers in agricultural production 147

Words of young scientists

M.N. Kazybayeva
The effectiveness of pricing system in enhancing competitiveness of agricultural products 157
E.A. Akhmediarov, A.N. Dzhakupova
Problems and directions of innovative development of AIC of the Republic of Kazakhstan 164

4 Kamenova M.Zh., Ahmetova K.A., Ahmetova A.A. Nekotorye problemy prodovol'stvennogo obespechenija v Kazahstane i puti ih reshenija // Problemy agrorynka.-2014.–№2.- S.23

5 Oficialnyj sajt Ministerstva sel'skogo hozjajstva RK [Jelektron.resurs]. – 2016: http://mgov.kz (data obrashhenija: 25.02.2016).

ӘОЖ 338.43:338.242.2

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНІ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ БОЛАШАҒЫ

АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

AGRI-INDUSTRIAL COMPLEX OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

А.А. НҰРҒАЛИЕВА[1]
экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор
З.Ө. ИМАНБАЕВА[2]
экономика ғылымдарының кандидаты, доцент
Ғ.Е. КЕРІМБЕК[3]
экономика ғылымдарының кандидаты, доцент
[1]С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті
[2]К. Жұбанов атындағы Ақтебе өңірлік мемлекеттік университеті
[3]Астана қаласы Қазақ технология және бизнес университеті

Аңдатпа. Агроөнеркәсіптік кешені мен оның салаларының даму проблемалары туралы. Жалпы өнім өндірісі және оны қайта өңдеу серпіні қарастырылған. Мал азығының жекелеген түрлеріне құс және шошқа шаруашылықтары салаларындағы қажеттілік көрсетілген. Жайылымдық мал шаруашылығының Қазақстан экономикасын дамыту үшін рөлі баяндалған. Авторлар, ветеринарлық қауіпсіздік үшін әкімшілік кедергілерді төмендету керек деп санайды.

Аннотация. О проблемах развития агропромышленного комплекса республики и его отраслей. Рассмотрена динамика производства валовой продукции и ее переработки. Показана потребность в отдельных видах кормов в отраслях птицеводства и свиноводства. Отражена роль пастбищного животноводства для развития экономики Казахстана. Автор считает, что для ветеринарной безопасности необходимо снижение административных барьеров.

Abstract. On the issues of development of agri-industrial complex of the republic and its branches. The dynamics of gross production and its processing has been highlighted. The need for certain types of feed in poultry and swine production has been presented. The paper reflects the role of rangeland animal husbandry for the economic development of Kazakhstan. The author believes that for veterinary safety it is necessary to reduce administrative barriers.

Тұтқалы сөздер: аграрлық сектор, жалпы өнім, ауылшаруашылық кәсіпорындар, құс, шошқа шаруашылықтары, жайылымдық мал шаруашылығы, интеграциялық байланыстар, егіншіліктің жүйесі.

Ключевые слова: аграрный сектор, валовая продукция, сельхозпредприятия, птицеводство, свиноводство, пастбищное животноводство, интеграционные связи, система землепользования.

Keywords: agricultural sector, gross output, agribusinesses, poultry production, swine farming, rangeland animal husbandry , integration ties, land use system.

Агроөнеркәсіптік кешен – экономика салаларының жиынтығы, құрамына өндіріс, дайындамалар, сақтау, тасымалдау, қайта өңдеу мен ауыл шаруашылығы, балық шаруашылығын жүзеге асыру, сол сияқты азық-түлік өнеркәсібі енеді. Өндіріс пен әрекеттердің салаларын қамтып, оларды уақтылы техникамен қамтамасыз етеді, сол сияқты технологиялық жабдықтарды, ақша, ақпараттық және басқа да ресурстарды, ветеринарлық-санитарлық және фитосанитарлық қауіпсіздікті қамтиды, ғылыми тұрғыда қамтамасыз ету мен кадрларды дайындауды қарастырады. Агроөнеркәсіптік кешен, ауыл шаруашылығының дамуымен байланысты, оның өндірісіне қызмет ету мен ауыл шаруашылық өнімін тұтынушыға жеткізу сияқты халық шаруашылығының салалар жиынтығы болып табылады.

Нарықтық экономика жағдайында ауылшаруашылық өндірісінің тиімділігі айтарлықтай деңгейде халық-шаруашылығының басқа да бірнеше салаларының дұрыс қызмет етуіне тәуелді. Ең алдымен ауыл шаруашылығын техникамен, ауыл шаруашылығы машиналарымен, жанар-жағар маймен, улы химикаттармен, құрылыс материалдармен, көлік құралдарымен және т.б. жабдықтайтын салаларға байланысты.

Ауыл шаруашылығының даму динамикасы мен қарқыны көбінесе оған өндіріс құралдарын дайындайтын өнеркәсіп салаларының өндіріс деңгейімен анықталады. Сонымен қатар ауыл шаруашылығының дамуы ауыл- шаруашылық кәсіпорындарына қызмет керсететін өндіріс пен салалардың іс-әрекеттерінің тиімділігімен тығыз байланысты. Бұған, бірінші кезекте техникаларды жөндеу, ауыл шаруашылығы объектілерінің құрылысы, өндіріс құралдарымен жабдықтау, материалдар мен өнімдерді тасымалдау салалары жатады.

Қазіргі таңда агроөнеркәсіптік кешеннің даму мәселесі экономикалық саясаттың басты басымдықтарының бірі. Сонымен қатар оның әрі қарай бәсекеге қабілеттілігін нығайту мақсатында арнайы шаралар қабылданып жатыр. Бүгінде агроөнеркәсіптік кешеннің тұрақты даму тұжырымдамасы іске асырылуда.

Аграрлық салаға тұтас мемлекеттік қолдау көрсету жүйесі жасалды. Ең алдымен, ауылшаруашылық тауар өндірушілерінің кәсіпкерлік ынтасын ынталандыруға және агроөнеркәсіптік кешеннің бәсекеге қабілетті бағыттарын тездетіп дамытуға қолайлы жағдайлар туғызылуда.

Республикалық бюджеттен ағымдағы жылы ауыл шаруашылығы саласына 96 млрд. теңгеден артық қаржы қарастырылды. Оның ішінде 41,3 млрд.теңге өндірісті субсидиялауға арналады, ол өткен жылғы деңгеймен салыстырғанда 3% жоғары. Бұдан басқа, инвестициялық жобаларды іске асыруға “ҚазАгро” холдингіне Ұлттық қордан 120 млрд.теңге бөлінді. Оның 70 млрд. теңгесі уақытша бос қаражаттар, ол маусымдық егу және жинау жұмыстарын несиелендіруге бөлінген [1].

1-суреттің мәліметтері бойынша АӨК жалпы өнімінің көлемі ауыл шаруашылығы өнімдерінің 2011 жылғы 1089,4 млрд. теңгеден 2015 жылғы 2286 млрд. теңгеге дейінгі және қайта өңдеу өнімдерінің 2011 жылғы 490,8 млрд. тенгеден 2015 жылғы 828 млрд. теңгеге дейінгі өсуімен орнықты үрдісті көрсетті. Соңғы 5 жылда ауыл шаруашылығы өнімдерінің жалпы келемінің орташа өсу қарқыны 10,9%, қайта өңдеу өнімдері 18,3% құрады.

2-суреттің мәліметтеріне сәйкес тамақ өнімдері өндірісінің көлемі 2015 жылы 2014 жылмен салыстырғанда 132,8 млрд. теңгеге артқан, жылда шешуші қайта өңдеу өнімдері өндірісінің орташа жылдық жалпы келемі 650 млрд. астам теңгені құрады.

Мал шаруашылығында мемлекет мал шаруашылығы өнімінің өнімділігі мен сапасын арттыру мақсатында асыл тұқымды істі субсидиялау жолымен субъектілерді қол-дауды жүзеге асыруды жалғастыруда. 2015 жылы бөлінген субсидиялардың жалпы көлемі 31,5 млрд. теңгені құрады.

2015 жылы құрғақшылыққа байланысты мал басының сақталуын қамтамасыз ету мақсатында мал шаруашылығы кәсіпорындарына және жеке аулаларға малдың қыстауын ұйымдастыруда жәрдемдесуге бағыттал-ған бірқатар шаралар қабылданды, соның ішінде:

1-сурет. Ауыл шаруашылығының жалпы өнімдерін ендіру келемі

2-сурет. Тамақ өнімдері өндірісінің көлемі

- шепке 14,5 млн. тонна қажеттілік кезінде 15,4 млн. тонна, пішендемеге 302 мың тонна қажеттілік кезінде 329 мың тонна, сүрлемге 378 мың тонна қажеттілік кезінде 548 мың тонна жиналды;

- құрғақшылықтан зардап шеккен облыстарда ІҚМ аналық мал басын сақтау үшін Үкімет резервінен 1,5 млрд. теңге бөлінді;

- құс және шошқа өсіру шаруашылықтарын жемшеп астығымен қамтамасыз ету мақсатында «Азық-түлік келісімшарт корпорациясы» АҚ 311,7 мың тонна келемінде жемшеп қорын белді.

Мемлекет Басшысының тапсырмасына сәйкес Министрлік жайылымдық мал шаруашылығын дамыту бойынша шаралар қабыдауда. Осы міндетті шешудің негізгі жолдарының бірі жайылым учаскелерін суландыруды және жайылымдық мал шаруашылығын ұйымдастыру болып табылады.

Осыған байланысты, инвестициялық жобалардың капитал сыйымдылығын және құнының етелу мерзімдерін төмендету үшін ҚР АӨК дамытудың 2013-2020 жылдарға арналған бағдарламасы жобасының шеңберінде мал өсіру шаруашылықтарының шалғайдағы жайылымдарда шахталық және құбырлық құдықтар салу бойынша шығыстарын ішінара (80%-ға дейін) өтеу түріндегі мемлекеттік қолдауды енгізу көзделеді.

Тауарлық балық өсіруді дамыту мақсатында акваесіру саласында жұмыс істейтін шаруашылықтар үшін арнайы салықтық режимді белгілеу бастамашылық етілді.

Қарқынды дамыту үшін стратегиялық негіз ретінде Тауарлық балық өсіруді дамыту женіндегі мастер-жоспарының жобасы әзірленді, ол қазіргі және болашақ ұрпақтардың қызығушылықтарын ескере отырып, балық кластерін кешенді дамытуға бағдарланған.

Саланы одан әрі дамыту үшін ҚР АӨК дамытудың 2013-2020 жылдарға арналған бағдарламасы жобасының шеңберінде тауарлық балық өсіруді субсидиялау көзделеді [2].

Ветеринарлық қауіпсіздік бағытында әкімшілік кедергілерді темендету және ветеринарлық бақылауды күшейту мақсатында 2012 жылғы 12 қаңтарда «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасы Заңына мемлекеттік ветеринариялық ұйымдар мен жануар-

ларды бірдейлендіру бойынша процессингтік орталық құруды, сондай-ақ ветеринария саласында көздейтін рұқсат беру құжаттарын беруді оңтайландыруды көздейтін түзетулер енгізілді.

2015 жылы 5,7 млрд. теңгеге жануарлардың аса қауіпті ауруларының 39,5 млн. диагностикалық зерттеуі жүргізілді. Зерттеулердің негізгі үлесі (94%) ірі қара және ұсақ мал басын 100% қамти отырып, бруцеллезге келеді, ал басқа аурулар бойынша зерттеулер мониторинг мақсатында іріктеп жүргізіледі. Бағдарлама шеңберінде іс-шаралардың іске асырылуына жүргізілген талдау, онда қойылған міндеттер жалпы алғанда орындалып жатқандығын керсетіп отыр.

Сонымен бірге, қазіргі уақытта әлемдік экономика мен демографияның жаңа үрдістері қалыптасты, жаһандық климаттық өзгерістер жүруде, аймақта интеграциялық үрдістердің нақты дамуы орын алды. Қазақстан Кеден одағына енді, ДСҰ-ға ену жоспарлануда. Тамақ өнімдерін тұтынудың қарқынды ұлғаюымен, біруақытта су, жер және басқа ресурстардың жетіспеушілігінің есуімен, табиғи ортаға антропогендік жүктің ұлғаюымен, жақын орналасқан аймақтарда халықтың есімі орын алуда. Ауыл шаруашылығы өндірісінің одан әрі дамуы ауыл шаруашылығының дамуындағы бірқатар негізгі проблемаларды шешуде тұжырымдамалық түрде жаңа әдісті талап етеді.

Ауыл шаруашылығы шикізатынан соңғы өнім алу үшін аталған салалармен қоса өнеркәсіптің тамақ, жеңіл және текстильді және т.б. салалары маңызды орын алады. Агроөнеркәсіптік кешенінің құрамына тек өндіріс процесінде, әрі соңғы өнімді тұтынушыға жеткізуге қатысатын техноло-гиялық және экономикалық жағынан езара байланысты салалар кіреді. Азық-түлік өнім-дерін өндіруге және азықтық емес тұтыну заттарын жасауға қатысатын салалар сәй-кестігі агроенеркәсіптік кешенінің салалық құрылымын құрайды [3]. Агроөнеркәсіптік кешенінің негізгі үш саласы бар:

Бірінші сала агроенеркәсіптік кешенді өндіріс құрал-жабдықтармен қамтамасыз ететін, сонымен қатар ауыл шаруашылығына ендірістік-техникалық қызмет көрсететін салалардан тұрады.

Агроөнеркәсіптік кешеннің екінші саласына ауыл шаруашылық өнімді өндірумен айналысатын кәсіпорын мен ұйымдар кіреді, үшінші саласына – ауылшаруашылық өнімдерін қайта еңдеу, дайындау және оны тұтынушыға жеткізуді қамтамасыз ететін салалар және кәсіпорындар кіреді.

Агроөнеркәсіптік кешен еңбек пен капиталдың арнаулы саласы. Аграрлық өндіріс еңбек әрекетінің сол саласына қатысты, яғни тікелей өмірлік қор мен игілік өндірісімен қатысты, адамзат қоғамының эволюциясында ерекше рөлге ие. Аграрлық еңбек – қоғамдық өндірістің бастапқы және анықтаушы бастауы. Қоғамға қатысы бойынша ол тұтастай өнім түзуші өзекті еңбекпен қатысты, бастапқы қажеттіліктерді қанағаттандырады.

Ауыл шаруашылығы өндірісінен машиналық кезеңге көшу сатысы аграрлық еңбек пен өндірістің өзінің мазмұнындағы сапалық өзгерістермен ұштасады. Аграрлық еңбек аграрлық-өнеркәсіптік еңбекке түрленеді, ал аграрлық өндіріс – аграрлық-өнеркәсіптік өндіріске. Осылайша, ұлттық өндіріс аясында экономиканың ерекше саласы қалыптасты, яғни азық-түлік және басқа да тауарлардың жүзеге асатын көптеген түрлері ауыл шаруашылығының шикізаттарынан алынады. Ол аграрлық-енеркәсіптік кешен деп аталады [4].

Қазақстан Республикасының нарықтық қатынастарға көшуі, жерді игерудің жаңа жүйесі мен жерді пайдалану Қазақстанның АӨК-дегі ескі интеграциялық байланыстарды бұзды, ол жоспарлы-директивалық жүйеге негізделеді.

Қорыта келе, осы айтылған міндеттер мен көтерілген мәселелер ескеріліп, алға қойылған стратегиялық мақсаттар дұрыс іске асырылса ауыл шаруашылығы өркендеп, ауыл халқының әл-ауқаты жақсаратынына кәміл сенеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Государственная агропродовольственная программа Республики Казахстан на 2003-2005 годы // Правительственный бюллетень. - № 3(3), сентябрь-октябрь. – Астана, 2002. – 495 с.

2 Нұрғалиева А.А., Қорабаев Б.С., Нұрғалиев А., Есжанова А.О. Аграрлық саланың даму барысы және әлеуметтік инфрақұрылым // Аграрлық нарық проблемалары .- 2014.- №1. – С. 141-145.

3 Дощанова А.И. Государственное регулирование в аграрном секторе Казахстана // Проблемы агрорынка.– 2014. - №1. – С.58-64.

4 НұрғалиеваА.А., Мусина А.Ж., Нұрғалиев Е.А. Ауыл шаруашылығындағы өндірістік кәсіпкерліктің ерекшеліктері // Аграрлық нарық проблемалары.- 2014. - №2. – Б. 38-43.

Pajdalanylғan ədebietter tizimi

1 Gosudarstvennaja agroprodovol'stvennaja programma Respubliki Kazahstan na 2003-2005 gody // Pravitel'stvennyj bjuileten'. - № 3(3), sentjabr'-oktjabr'. – Astana, 2002. – 495 s.

2 Nұrғalieva A.A., Қorabaev B.S., Nұrғaliev A., Eszhanova A.O. Agrarlyқ salanyң damu barysy zhəne əleumettik infraқұrylym // Agrarlyқ naryk problemalary .- 2014.- №1. – S. 141-145.

3 Doshhanova A.I. Gosudarstvennoe regulirovanie v agrarnom sektore Kazahstana // Problemy agrorynka. – 2014. - №1. – S.58-64.

4 Nұғralieva A.A., Musina A.Zh., Nұғraliev E.A. Auyl sharuashylyғyndaғy өndiristik kәsipkerliktiң erekshelikteri // Agrarlyқ naryқ problemalary.- 2014. - №2. – B. 38-43.

УДК 338.436.33

РАЗВИТИЕ ЖИВОТНОВОДСТВА В ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ

БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНДА МАЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

THE DEVELOPMENT OF LIVESTOCK PRODUCTION IN WEST KAZAKHSTAN REGION

А.М. КАЗАМБАЕВА
кандидат экономических наук
А.У. СУЛТАНОВ
кандидат сельскохозяйственных наук
М.Б. СУЛТАНОВА
кандидат экономических наук
Западно-Казахстанский аграрно-технический университет им. Жангир хана

Аннотация. Рассмотрено современное состояние животноводческой отрасли Западно-Казахстанской области: динамика поголовья скота, производства мяса, показатели среднегодового удоя молока, настриг шерсти. Показаны цены на продовольственные товары отрасли животноводства за 2010-2014 гг. Ведущей отраслью животноводства является скотоводство. Область обладает большим природно-ресурсным потенциалом, традиционно специализируется на разведении мясного скота.

Батыс Қазақстан облысындағы мал шаруашылығы саласының қазіргі жағдайы қарастырылған: мал басының серпіні, ет өндірісі, орташа жылдық сүт өндіру көрсеткіші, жүн қырқу. 2010-2014 жж. мал шаруашылығы саласындағы азық-түлік тауарларына бағалары көрсетілген. Мал шаруашылығын жетекші саласы – ірі қара шаруашылығы. Облыс өте үлкен табиғи-ресурстық әлеуеті бар, дәстүрлі етті ірі қара өсіруге маманданған.

Abstract. The paper discusses current state of livestock production of the West Kazakhstan region: dynamics of livestock population, meat production, average annual milk yield, wool shearing. The prices for food products in livestock production for 2010-2014 has been presented. The leading branch of animal husbandry is livestock production. The region has a great potential of natural resources, traditionally specializing in meat livestock production.

Подписано в печать 27.06.2016 г.
Формат 60х84 1/8
Бумага офсетная №1
Заказ № 85
Цена договорная

ПРОБЛЕМЫ АГРОРЫНКА

Адрес редакции:
050057, г. Алматы,
ул. Сатпаева 30 «б»
Тел.: 245-35-87; 245-36-20
Fax: 245-36-07
E-mail: kazniiapk@mail.ru
www.agroeconom.kz

Объем 21,0 усл. п.л.,
18,6 уч. изд. л.
Тираж 300 экз.